

HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNDAKİ CEZA MUHAKEMESİ HÜKÜMLERİ ÖZELİNDE DİSİPLİN HAPSI

*Disciplinary Detention as laid down in the Criminal Procedure Provisions in
the Civil Procedure Code*

Osman ÇAKAR¹

Geliş Tarihi: 13.07.2016 Kabul Tarihi: 07.09.2017

ÖZET

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde uygulanacak genel usul kurallarını belirleme amacıyla ihdas edilen bir kanun olmasına rağmen hürriyeti bağlayıcı ceza niteliğindeki disiplin hapsi gibi ceza yargılamasına ilişkin hükümler içermektedir. Hukuk yazınında Hukuk Muhakemeleri Kanununda yer alan disiplin hapsine ilişkin doğrudan bir kaynak bulunmamaktadır. Çalışma ile bu eksikliğin bir miktar olsun giderilmesi ve konuya dikkat çekilmesi hedeflenmektedir. Çalışmada hukuk ve ceza yargılaması arasında disiplin hapsi bağlamındaki etkileşim, disiplin hapsinin hukuki niteliği, Hukuk Muhakemeleri Kanununda öngörülen disiplin hapsi cezasına ilişkin eksik bırakılan usul hükümlerinin neler olduğu ve çözüm önerileri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Ceza Yargılaması, Disiplin hapsi

ABSTRACT

Despite being a code that lays down general rules of procedure for the resolution of private law disputes, the Civil Procedure CodeNo. 6100 comprises provisions that relate to punishment restricting personal freedom as it is in the case of disciplinary detention which is concerned with criminal procedure. Legal literature does not contain any first hand sources that deal with disciplinary detention as to be found in the Civil Procedure Code. This essay aims at filling this gap to a certain extent and furthermore intends to draw attention to this topic. Moreover, the essay addresses the interaction between the law and criminal procedure on the basis of disciplinary detention, the legal nature of the latter, as well as the gaps in the procedural provisions with regard to disciplinary detention contained in the Civil Procedure Codeand solutions to the raised problems.

Key Words: Civil Procedure Code, Criminal Procedure, Disciplinary Detention

GİRİŞ

Dava konusu uyuşmazlığın esasının tabi olduğu hukuk dalına göre davalar; hukuk ve ceza davaları ile idari davalar olarak ayrıma tabi tutulabilir. Hukuk usulü, ceza usulü ve idari yargılama usulü olmak üzere bu üç tür davaya farklı yargılama usulleri uygulanır².

Özel hukuk uyuşmazlıklarının çözüm usullerine ilişkin genel yargılama hükümleri 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda (HMK) yer almakla birlikte, 4721 sayılı Medeni Kanun, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 2004 sayılı

¹ Adalet Bakanlığı Tetkik Hâkimi, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Daire Başkanı, cakarosman@gmail.com

² Gözler, Kemal , **Hukuka Giriş**, Ekin Yayınları, 11. Baskı, Bursa,Ağustos 2014, s.441-442.

İcra ve İflas Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu gibi diğer kanunlarda da usul hükümlerine yer verilmiştir. Aynı şekilde maddi ceza hukukuna ilişkin temel ve özel ceza yasalarının uygulanmasına ilişkin yargılama usulleri de 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda (CMK) yer almakla birlikte çeşitli özel ceza yasalarında da usul hükümleri bulunmaktadır. Devletin, cezayı gerektiren fiillerden dolayı faili cezalandırma hakkı nedeniyle ceza mahkemelerinin yargısal faaliyet alanı ceza yargısının, hukuk mahkemelerinin özel hukuk alanındaki yargısal faaliyetleri de hukuk yargısının konusunu oluşturmaktadır³.

Ceza yargılaması ile tamamen farklı düzenleme alanında yer almasına rağmen HMK'da disiplin hapsi ve disiplin para cezasına ilişkin hükümler mevcuttur. Şöyle ki:

HMK'nın 151/2. maddesinde; ihtara rağmen mahkemenin düzenini bozan veya mahkeme huzurunda uygun olmayan bir söz söylemeye veya davranışta bulunmaya devam eden kimsenin⁴, 253/2. maddesinde; kendisine sorulan sorulara cevap vermeyen veya yemin etmemekte direnen tanığın⁵, 269/2. maddesinde; yemin etmekten veya süresinde oy ve görüş bildirmekten kaçınan bilirkişinin⁶, 398. maddesinde; ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan veya tedbir kararına aykırı davranan kimsenin disiplin hapsi ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır⁷.

Bunun yanında HMK'nın 42/4. maddesinde; esas yönünden kabul edilmeyen red talebini, kötüniyetle yapan kimsenin, 49/1. maddesinde; hâkimlerin yargılama faaliyetinden dolayı Devlet aleyhine açılan tazminat davası esastan red edilen davacının, 182. maddesinde; kötüniyetle ıslaha başvuran tarafın, 218/2. maddesinde; mahkemeye getirilmesi zor veya sakıncalı olan belgelerin, hâkim veya görevlendireceği bilirkişi tarafından yerinde incelenmesi emrini yerine getirmeyen kimsenin, 245. maddesinde; usulüne uygun olarak çağrıldığı hâlde mazeret bildirmeksizin gelmeyen tanığın, 253/1. maddesinde; kanuni bir sebep göstermeden tanıklıktan çekinen, yemin etmeyen veya göstermiş olduğu sebep mahkemece kabul edilmemesine rağmen tanıklık yapmaktan çekinen tanığın, 269/2. maddesinde; geçerli bir özrü olmaksızın mahkemece yapılan davete uyup, tayin edilen gün ve saatte mahkemede hazır bulunmayan bilirkişinin, 291/3. maddesinde; keşfe karşı koyan üçüncü

³ Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, 25. Baskı, Ankara, 2014, s.66.

⁴ Kuru/ Arslan / Yılmaz, s.113-114.

⁵ Yılmaz, Ejder, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, Yetkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2012, s.162-163.

⁶ Kuru/ Arslan / Yılmaz, s.428.

⁷ Kuru/ Arslan / Yılmaz, s.562.

kişinin, 329/2. maddesinde; kötüniyet sahibi davalı veya hiçbir hakkı olmadığı hâlde dava açan tarafın disiplin para cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır⁸.

Bu düzenlemeler tamamen özel hukuk uyumsuzluklarının çözümüne yönelik hükümler içeren HMK ile ceza hukuku ve ceza yargılamasının disiplinler arası ilişkisine sebep olmaktadır.

HMK'nın 446. maddesinde; disiplin para cezasının, yargılamanın düzenli bir biçimde işleyişini sağlamak ve kamu düzenini korumak amacıyla verilen, verildiği anda kesin olan ve derhâl infazı gereken para cezası olduğu, bu cezanın, seçenek yaptırımlara çevrilemeyeceği ve adli sicil kayıtlarında yer almayacağı, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edileceği açık olarak hüküm altına alınmış ise de disiplin hapsinin niteliği hakkında her hangi bir hüküm bulunmamaktadır.

CMK'nın 60/1. maddesinde; yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çekinen tanığın, tanıklık yapana kadar veya yemine zorlamak üzere yemin edene kadar⁹, 71. maddesinde, 60. madde yollamasıyla yeminden, süresi içinde¹⁰ oy ve görüş bildirmekten çekinen bilirkişinin yemin edene ve oy ve görüş bildirene kadar, 124/1. maddesinde; ispat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerlerini teslim etmekten kaçınan kimsenin bunları teslim edene kadar, 203/3. maddesinde; duruşmanın düzenini bozan ve salondan çıkarılması sırasında direnç gösteren veya karışıklığa neden olan kişinin disiplin hapsi ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Yine anılan maddelerde ve aynı Kanunun 2/1-l. maddesinde; disiplin hapsinin, kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçeneyaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla saliverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapis olduğu, öngörülen yükümlülüğün yerine getirilmesi halinde saliverilmenin uygulandığı¹¹, CMK'nın 267. ve devamı maddelerine göre itiraz yoluna başvurulmasının mümkün olduğu, disiplin hapsine ilişkin tedbirleri almaya naip hâkim ve istinabe olunan mahkeme ile soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi yetkili olduğu, duruşma düzeninin bozulması halinde hâkim veya mahkeme tarafından bu kararın verileceği hususları açık olarak düzenlenmiştir. CMK'da disiplin para cezası bulunmamaktadır.

⁸ Kuru/ Arslan / Yılmaz, s.66.

⁹ Yenisey, Feridun/ Nuhoğlu, Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık,3.Baskı, Ankara, 2015, s.520.

¹⁰ Yenisey/Nuhoğlu, s.225.

¹¹ Özgenç, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 7.Baskı, Ankara, 2012,s.690-691.

HMK ve CMK'nın anılan hükümleri göz önünde tutularak çalışmanın birinci bölümünde HMK'da düzenlenen disiplin hapsi müessesesinin hukuki niteliği, ikinci bölümünde HMK'da öngörülen disiplin hapsi cezasına ilişkin eksik bırakılan usul hükümlerinin neler olduğu ve sonuç bölümünde ise disiplin hapsine ilişkin eksik bırakılan hususlara dair çözüm önerilerinin neler olabileceği değerlendirilecektir.

1. HUKUK MUHAKEMLERİ KANUNUNDA DÜZENLENEN DİSİPLİN HAPSİ MÜESSESESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

HMK'da yer alan disiplin hapsinin hukuki niteliğine ilişkin belirleme yapmadan önce disiplin kavramının açıklanmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Disiplin; bir topluluğun, yasalarına ve düzenle ilgili yazılı ya da yazısız kurallarına, titizlik ve önemle uyması durumu, ikinci olarak, kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin tümü olarak tanımlanmaktadır.¹² Bu disiplin tanımlarından ikincisinde belirtilen kuralların ihlali halinde disiplin yaptırımlarının uygulanması sözkonusu olacaktır. İkinci tanım da ilk tanım ile tamamen bağımsız bulunmamakla birlikte HMK'da öngörülen disiplin hapsi için geçerli bir tanım olarak görülmemektedir. Şöyle ki HMK'da bir topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymayan kişilere değil; yargılama esnasında mahkemenin öngördüğü önlemlere aykırı davranan tarafa ve hatta yargılamanın tarafı durumunda bulunmayan ancak yargılamaya müdahale eden, üçüncü kişilere de yaptırım uygulanabilecektir.

Yine burada suç ile disiplin cezasını gerektiren fiil ayrımının yapılması da gerekmektedir. Suç, genel sosyal düzeni korumak için, disiplin yaptırımı ise kısmi bir düzeni korumak için yaptırım altına alınan beşeri ihlal fiili¹³ olarak tanımlanabilir. Başka bir ifade ile suç; genel olarak hukuk düzeninin, ceza adı verilen yaptırım türü ile yasakladığı fiil olarak tanımlanabilir¹⁴. Suçun kişinin ülkesinde yaşadığı devlete karşı olan genel itaat yükümlülüğünün ihlali, ceza kanununun olumlu veya olumsuz bir emrinin ihlali¹⁵, disiplin cezasını gerektiren fiilin ise bir kişinin rızası ile tabi olduğu belirli bir topluluğa karşı olan özel bağlılık yükümlülüğüne karşı gelmesi halinde ortaya çıkacağı ifade edilmekte¹⁶ ise de bizim de katıldığımız görüşe göre kamusal bir faaliyetin yürütülmesine

¹² Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 03.12.2015)

¹³ Hafizoğulları, Zeki/Özen, Muharrem, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, US-A Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2010, s.2.

¹⁴ Toroslu, Nevzat/Toroslu, Haluk, **Ceza Hukuku**, Savaş Yayınevi, 22. Bası, Ankara, Şubat 2016, s.97.

¹⁵ Zafer, Hamide, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı**, Beta Basın Yayın Dağıtım, 2. Baskı, İstanbul, 2011, s.113.

¹⁶ Yurtcan, Erdener, **Ceza Yargılaması Hukuku**, Beta Yayıncılık, 12. Baskı, İstanbul, 2007, s.24.

dair kurallara aykırı davranan kişiler hakkında, kurallara uygun davranmalarını sağlamak amacıyla disiplin para cezası ve disiplin hapsini de içerecek şekilde disiplin yaptırımları uygulanabilmektedir¹⁷. İlk görüş çalışmanın kalanında da örnekleri verileceği üzere yargılamanın taraf olma iradesi ve rızası olmayan tanık, bilirkişi ve ihtiyati tedbir kararına muhalefet eden üçüncü kişi gibi şahıslar hakkında da disiplin hapsi kararı verilebilmesi nedeniyle benimsenmemiştir.

HMK'da düzenlenen disiplin hapsinin hukuki niteliğini belirlemek için öncelikle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) kapsamındaki cezalara değinmek gerekir. Cezalar yönelik olduğu değerlere ve hukuki niteliklerine göre farklı ayrımlara konu olabilmektedir. Yoksun bıraktığı değerlere göre cezalar; yaşama hakkına yönelik ölüm cezası, hürriyete yönelik özgürlüğü bağlayıcı cezalara ve malvarlığına yönelik para cezaları şeklinde ayrıma tabi tutulmaktadır¹⁸.

TCK'nın 45. ve devamı maddelerinde öngörülen cezalar; hapis cezası ve adli para cezası olmak üzere iki türdür: Hapis cezaları; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası ve süreli hapis cezası olarak hükme bağlanmıştır. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası; sıkı güvenlik tedbirleri ile ömür boyu çektirilen cezadır. Müebbet hapis cezası; ömür boyu infaz edilen hapis cezasıdır. Süreli hapis cezası; bir aydan yirmi yıla kadar olan hapis cezasıdır. Bir yıl veya daha az süreli hapis cezasına da kısa süreli hapis cezası adı verilir. Adli para cezası ise kanunda aksi belirtilmedikçe beş günden az yedi yüz otuz günden fazla olmayan ve failin ekonomik durumuna göre bir gün için yirmi ile yüz TL arasında değişen devlet hazinesine ödenen cezadır¹⁹. Kanunda suçun karşılığı olarak özgürlüğü bağlayıcı ceza türü "hapis cezası", malvarlığı değerlerine yönelik ceza türü "adli para cezası" olarak yer almıştır²⁰. TCK'nın 50. maddesinde kısa süreli hapis cezasının adli para cezasına veya seçenek yaptırımlara çevrilebileceği ve 51. maddesinde ise iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasının ertelenebileceği hüküm altına alınmıştır.

CMK'nın 2/1-l. maddesinde ise disiplin hapsi; kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapis olarak tanımlanmıştır. Kanunun gerekçesinde Türk Dil

¹⁷ Özgenç, İzzet, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler**, Adalet Bakanlığı Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu Matbaası, 3.Baskı, Ankara, 2007, s.621., Özgenç, İzzet,s.689.

¹⁸ Koca, Mahmut/ Üzülmaz, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 8.Baskı, Ankara, 2015,s:531.

¹⁹ Yerdelen,Erdal, **Yaptırım Olarak Devletin Mülkiyet Hakkına Müdahalesi (Müsadere-Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi)**, Karamaoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Karaman, 2010, s.10, www.tez2.yok.gov.tr.

²⁰ Koca/ Üzülmaz, s.538.

Kurumunun tanımına da uygun olarak kısmî bir düzeni, örneğin mahkemenin, disiplin, düzen ve yüceliğini (mehâbetini) veya yargılamanın esenlikle yürütülmesini sağlamak üzere disiplin hapsi yaptırımının mahkeme başkanı veya hâkim tarafından uygulanabileceği ifade edilmiştir²¹.

Tasarıda 62. madde olarak yer alan CMK'nın tanıklığa ilişkin 60. maddesinin gerekçesinde; tanıklıktan ve yeminden çekinmenin yaptırımları ve uygulama koşullarının düzenlendiği, ceza muhakemesi faaliyetinin süreklilik arz etmesi ve en kısa sürede bitirilmesi hedefleri bulunduğundan tanığın gelmemesinin, gelip beyanda bulunmamasının veya yeminden kaçınmasının bu iki hedefe ulaşılmasını engelleyeceğinden; beyanda bulunmaktan veya yeminden kaçınan tanığın, üç ayı geçmemek ve herhâlde dava hakkında hüküm verilineye kadar disiplin hapsine konacağı belirtilmiştir. Disiplin hapsi için Kanunun 2. maddesinin gerekçesine de bakılması gerekmektedir. Disiplin hapsine karşı CMK'nın 267. ve devamı maddelerinde düzenlenen itiraz yolunun açık olduğu belirtilmiş böylelikle disiplin hapsinin uygulanmasına ilişkin ilk kez bir usul hükmüne yer verilmiştir²². Yine gerekçede tanımlardaki düzenleme doğrultusunda "hapis yolu ile tazyik" yerine "disiplin hapsi" kelimesi kullanıldığı açık olarak belirtilmiş CMK'da düzenlenen disiplin hapsinin, Ermenek'in²³2004 sayılı İcra ve İflas Kanunundaki hapsen tazyikin bir disiplin hapsi olduğuna ilişkin tespitinin aksine bir belirleme yapılmıştır.

CMK'nın 60/1. maddesinde yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çeken tanığın, yemin edene veya tanıklık yapana kadar disiplin hapsine tabi tutulacağı hükme bağlanmıştır.

CMK'nın tasarıda 92. madde olarak yer alan 124/1. maddesinde ise ispat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerlerini teslim etmekten kaçınan kimsenin bunları teslim edene kadar disiplin hapsine mahkum edileceği hüküm altına alınmış gerekçede maddede ifade edilen disiplin hapsinin 60. maddede yer alan disiplin hapsi olduğu belirtilmiştir.

Tasarda 210. madde olarak yer verilen CMK'nın 203/3. maddesinde; duruşmanın düzenini bozan ve salondan çıkarılması sırasında direnç gösteren veya karışıklıklara neden olan kişinin disiplin hapsi ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Madde gerekçesinde disiplin hapsinin önleyici niteliğine "duruşmanın düzen ve disiplinini sağlanması konusunda getirilen hükümlerle

²¹ Özgenç, s. 691.

²² Özbek, Veli Özer/ Kanbur, Mehmet Nihat/ Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar/ Tepe, İlker, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 7. Baskı, Ankara, 2015, s.703.

²³ Ermenek, İbrahim, "İcra ve İflâs Kanunu'nda Öngörülen Cezaî Hükümler Bakımından Ne Bis In Idem İlkesinin Uygulama Alanı", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı:19, Ekim 2014, s.302.

duruşmanın düzen ve disiplinin bozulmasına neden olabilecek olayların önüne geçilmesi amaçlanmıştır.” ifadesi ile vurgu yapılmıştır.

Böylelikle disiplinin hapsiyle yukarıda disiplin tanımı ile belirtilen yasalara ve düzenle ilgili yazılı ya da yazısız kurallara, titizlik ve önemle uyulması durumunun sağlanması amaçlandığı açık olarak ifade edilmiştir. Katıldığımız fikre göre de duruşma düzenini bozma eyleminin gerçek anlamda bir suçla, bu fiilin karşılığı olarak varsa Türk Ceza Kanununda öngörülen hapis cezası ile, kişi hakkında, belirli bir süreye kadar hürriyetinden yoksun bırakılması dışında²⁴, bir benzerliği yoktur²⁵.

1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun (HUMK) 150. maddesinde ihtarla rağmen mahkemenin düzenini bozan veya mahkeme huzurunda münasip olmayan söz söylemeye veya davranışta bulunmaya devam eden kimsenin derhal yakalanması emredilerek hakkında dört güne kadar disiplin hapsi uygulanacağı, mahkemenin düzenini bozan fiilin veya mahkeme huzurunda söylenen sözün aynı zamanda suç oluşturması halinde, durumun bir tutanakla Cumhuriyet başsavcılığına bildirileceği ve gerekiyorsa fiili işleyen yakalanması emredilerek Cumhuriyet başsavcılığında hazır bulundurulmasının sağlanacağı, ancak bu durumun bu kimse hakkında disiplin hapsinin uygulanmasını engellemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Maddede ne bis in idem²⁶ ilkesine şeklen aykırı gibi görünse de mahkemenin düzenini bozan eylem veya mahkeme huzurunda münasip olmayan söylenen sözün veya davranışın, aynı zamanda suç teşkil etmesi halinde failin disiplin hapsi cezasından başka ayrıca bir ceza hukuku yaptırımına tâbi tutulacağı açık olarak ifade edilmiştir. Madde gerekçesinde duruşmanın düzen ve disiplinini sağlamak amacıyla, duruşmadan çıkarılmasına direnç gösteren veya karışıklıklara neden olanlar hakkında hâkim veya mahkemece uygulanacak disiplin tedbiri olarak “disiplin hapsi” uygulanmasının hükme bağlandığı, bu düzenlemeyle, ceza mahkemeleri bakımından uygulanan CMK’nın 203. maddesinin üçüncü fıkrası hükmü ile hukuk mahkemeleri yönünden bir paralellik sağlanmasının amaçlandığı belirtilmiştir. Maddede öngörülen disiplin hapsi CMK’da belirtilen disiplin cezası ile aynı mahiyettedir ve CMK’ya açık bir atfı yapılmıştır.

HUMK’nın 271. maddesinde kanuni bir sebep göstermeden veya göstermiş olduğu sebep mahkemece kabul edilmemesine rağmen tanıklık yapmaktan

²⁴ Özgenç, s. 690.

²⁵ Zafer, s.115.

²⁶ “Aynı konuda aynı sanık için önceden bir dava açılmış veya bir hüküm verilmişse bu duruma yatay non bis in idem ilkesi denilir.” Özen, Mustafa, “Non Bis İn İdem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIV, Y. Sa. 1, 2010, s. 390, Cihan, Erol/Yenisey, Feridun, *Non Bis İn İdem İlkesi*, Çetin ÖZEK Armağanı,1. Bası, İstanbul, 2004, s. 219.

çekinen, kendisine sorulan sorulara cevap vermekten kaçınan ya da yemin etmemekte direnen tanığın, tanıklığının veya yemininin gerçekleştirilmesi için, dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve her hâlde onbeş günü geçmemek üzere disiplin hapsine karar verilebileceği, tanıklığa ve yemine ilişkin yükümlülüğüne uygun davranması halinde, derhâl serbest bırakılacağı hüküm altına alınmıştır²⁷. Madde gerekçesinde yine 150. maddenin gerekçesinde olduğu gibi CMK'ya paralelliğin sağlanmaya çalışıldığı açık olarak zikredilmiş, tanıklıktan ve yeminden sebepsiz çekinme hâlinde tanıklar hakkında uygulanacak usulü işlemler yeniden düzenlenmek suretiyle ceza mahkemeleri yönünden tanıklıktan ve yeminden sebepsiz çekinme hâlinde uygulanan 5271 sayılı Kanunun 60. maddesinin birinci fıkrası hükmüyle paralelliğin sağlanması amaçlandığı belirtilmiştir. Bu düzenleme ile ilke olarak duruşmaya çağrılan tanıkların geçerli bir sebebi bulunmaması hâlinde tanıklık yapmalarının veya yemin etmelerinin ilke olarak kabul edildiği, ancak buna rağmen bu ilkeye uymayanlar hakkında disiplin hapsine karar verileceği, hukuk mahkemelerinin kendine özgü yargılama kuralları dikkate alınmak suretiyle, bu temel ilkeye uyulmamasının ikinci defa gerçekleşmesi durumunda mahkemece hükmedilecek disiplin hapsinin üst sınırı onbeş gün olarak belirlendiği ifade edilmiştir. Yine bu hükümde de CMK'nın esas alındığını görmekteyiz. Madde ve gerekçesinde disiplin bozucu eylemin sonlandırılması halinde yaptırımın derhal geri alınacağı öngörüldüğünden Kanun koyucunun buradaki amacının cezalandırmak değil yargılamanın gereğinin yerine getirilmesini sağlamak olduğunu söylemek mümkündür.

HUMK'nun 113/A maddesinde ihtiyati tedbir kararının uygulanması dolayısıyla verilen emre uymayan veya o yolda alınmış tedbire aykırı davranışta bulunan kimsenin fiilinin daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm ile Kanunun geneline hakim olan disiplin hapsi kavramından vazgeçilerek ilk kez hapis cezası öngörülmüştür. İhtiyati tedbir kararı gereğinin yerine getirilmemesinin ayrıca bir suç oluşturması halinde madde gereğince ceza verilemeyeceği açıktır. Burada fail, aleyhine veya lehine tedbir kararı verilen taraf olabileceği gibi yed'i emin gibi üçüncü bir kişi de olabilir²⁸. Gerekçede tedbire aykırı davranmaya ilişkin eylemin mülga 765 S. TCK'nın 526. maddesinde düzenlenen ve kabahatler arasında yer alan yetkili mercilerin emrine uymama eylemini oluşturmadığı ifade edilmiş ve Yargıtay kararlarının da bu yönde olması nedeniyle uygulamanın kanundaki yerini aldığı belirtilmiştir.

²⁷ Yılmaz, s. 1162-1163, Yılmaz, tanıklığa ilişkin disiplin hapsinin, tanığı (tanıklık yapmaya veya tanık yeminine) "zorlama (tazyik) hapsi" olduğunu, bu nedenle HUMK'nun 271/ cümle 3'te belirtilen hükmün yeniden kabulünün gerektiğini belirtmektedir.

²⁸ Kuru, Baki, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Demir-Demir, 6. Baskı, İstanbul, 2001,s.4345.

İsviçre Medeni Usul Kanununda (Swiss Civil Procedure Code, Code De Procédure Civile)²⁹ disiplin hapsine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. HMK'nın 151. maddesinde düzenlenen mahkemenin düzeninin bozulması halinde disiplin hapsine karar verilmesine ilişkin de İsviçre Medeni Usul Kanununda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. İsviçre Medeni Usul Kanununun 167. maddesinde mahkeme ile işbirliği yapmayı haksız olarak reddeden kimsenin mahkeme tarafından disiplin para cezası veya İsviçre Ceza Kanununun 292. maddesi gereğince resmi mercilerin emrine itaatsizlik suçundan cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. HMK'nın 240- 265. maddeleri arasında düzenlenen tanıklık kurumu İsviçre Medeni Usul Kanununda 169- 176. maddeleri arasında düzenlenmiş ancak HMK'da olduğu gibi kendisine sorulan sorulara cevap vermeyen veya yemin etmemekte direnen tanığın disiplin hapsi ile cezalandırılacağına ilişkin herhangi bir hüküm ihdas edilmemiştir. İsviçre Medeni Usul Kanununun 171. maddesinde İsviçre Ceza Kanununun 307. ³⁰maddesi kapsamında yalan tanıklığın cezai sonuçlarının hatırlatılacağı hüküm altına alınmıştır. HMK'nın 389- 399. maddeleri arasında düzenlenen ihtiyati tedbir kurumu İsviçre Medeni Usul Kanununda 261- 276. maddeleri arasında düzenlenmiştir³¹. İsviçre Medeni Usul Kanununun 267. maddesinde hakimin ihtiyati tedbirin uyulmasına yönelik tedbirler alabileceğinden bahsedilmiş disiplin hapsine ilişkin bir hüküm tesis edilmemiştir.

HMK'da disiplin para cezasına ilişkin tanımlama yapılmış ise de disiplin hapsinin hukuki niteliği tanımlanmamıştır. HMK'nın 151/2. maddesinde, ihtara rağmen mahkemenin düzenini bozan veya mahkeme huzurunda uygun olmayan bir söz söylemeye veya davranışta bulunmaya devam eden kimsenin, dört güne kadar; 253/2. maddesinde, kendisine sorulan sorulara cevap vermeyen veya yemin etmemekte direnen tanığın, iki haftaya kadar³²; 269/2. maddesinde; yemin etmekten veya süresinde oy ve görüş bildirmekten kaçınan bilirkişinin 253/2. maddede düzenlendiği şekilde iki haftaya kadar, 398. maddesinde, ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan veya tedbir kararına aykırı davranan kimsenin altı aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

HMK'nın genel gerekçesinde disiplin hapsinin, özellikle duruşmanın düzeninin sağlanması gibi hâllerde öngörüldüğü, davanın görülmesi sırasında

²⁹ İsviçre Medeni Usul Kanunu için bkz. <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20061121/201407010000/272.pdf> (Erişim Tarihi 20.12.2015).

³⁰ İsviçre Ceza Kanunu için bkz. <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201501010000/311.0.pdf> (Erişim Tarihi 20.12.2015).

³¹ Özbek, Selçuk, "İsviçre Medeni Usul Kanununun İhtiyati Tedbirler Konusundaki Düzenlemesine Genel Bir Bakış", Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 2, 2013, s.259.

³² Kuru/ Arslan / Yılmaz, s. 418.

kötü niyetli davranışları önlemek ve yargılamayı daha etkin kılabilmek için ise disiplin para cezasının düzenlendiği, bu cezaların tecili veya ertelenmesi gibi sebeplerle uygulanamamasının önlenerek, yargılamanın işleyişinin güvence altına alınmasının amaçlandığı ifade edilmiştir. Bu ifade ile kanun koyucunun amacının, disiplin hapsi ile yargılamayı daha etkin kılmak için duruşma düzeninin korunması ve kötü niyetli davranışların engellenmesi olduğu anlaşılmaktadır.

TCK'da öngörülen kısa süreli hapis cezalarının ertelenmesi, paraya çevrilmesi nedeniyle etkili sonuca ulaşamayacağı anlaşılarak derhal sonuç alınabilen ve paraya çevrilip ertelenemeyen disiplin hapsinin tercih edildiğini söylemek gerekir, bu amaca yönelik olarak HMK gereği verilecek disiplin hapsi kararlarında CMK'nın 231. maddesinde öngörülen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının da uygulanamayacağını söylemek de mümkündür³³.

HMK'nın tasarıda madde numarası 156. olan 151. maddesine ilişkin madde gerekçesinde ise mahkemenin düzenini bozmakta veya münasip olmayan söz ve davranışta ısrar eden kişiler hakkında, CMK'da olduğu gibi, disiplin hapsi öngörüldüğü ifade edilmiştir. Her ne kadar HMK'da disiplin hapsinin tanımı yapılmamış ise de bu atıf ile genel gerekçede tecili veya ertelenmesi mümkün olmayan ve CMK'nın 2/1-I. maddesinde tanımlanan disiplin hapsinin kabul edildiği söylenebilecektir. Madde gerekçesinin devamında mahkemenin düzenini bozan veya münasip olmayan eylemin ne bis in idem ilkesine aykırılık teşkil etmeden TCK'da bir suç teşkil etmesi halinde ayrıca Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulabileceği belirtilmiştir. Örneğin duruşma sırasında taraflar veya orada bulunan herhangi bir kişinin hakaret ve tehdit içeren sözler söyleyerek duruşma düzenini bozması halinde o kişiye maddede öngörülen dört güne kadar disiplin cezası verilebileceği gibi ayrıca hakaret veya tehdit eylemi nedeniyle de hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasının akabinde, bu eylem nedeniyle o kişi hakkında ayrıca TCK'nın ilgili maddeleri gereğince hapis veya adli para cezası uygulanabilecektir. Ceza Kanunu anlamındaki suçlar ile muhakeme düzenine aykırı fiillerle arasında Ne bis in idem ilkesi geçerli sayılamaz³⁴. Madde gerekçesinde ayrıca duruşma disiplinini bozan davranışın vahametini ve CMK'daki şartların oluşmasına göre hukuk hâkimine de tutuklama kararı verebilme yetkisi tanıdığı belirtilerek bu halde CMK'nın uygulanmasının sözkonusu olduğu açık olarak tekrar ifade edilmiştir.

Kendisine sorulan sorulara cevap vermeyen veya yemin etmemekte direnen tanığın disiplin hapsine mahkum edilmesine ilişkin tasarının 256.,

³³ Turan, Hüseyin, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Uygulanması**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2012, s.66.

³⁴ Zafer, s.115.

Kanunun 253. maddesinin gerekçesinde ise tekrar disiplin hapsinin niteliğine ilişkin bir tanımlama yapılmamıştır. Ancak Kuru da buradaki disiplin hapsinin CMK'nın 2/1.I. maddesinde düzenlenen disiplin hapsi olduğunu belirtmiştir³⁵.

Yine bilirkişilik görevinin kapsamını hüküm altına alan tasarının 273., Kanunun 269. maddesinde bilirkişinin yemin etmekten veya süresinde oy ve görüş bildirmekten kaçınması halinde tanıklara ilişkin disiplin yaptırımına maruz kalacağı ifade edilirken disiplin hapsinin niteliğine ilişkin bir tanımlama yapılmamıştır.

HMK'nın ihtiyati tedbire muhalefet halinde disiplin hapsinin uygulanmasına ilişkin tasarının 402., Kanunun 398. maddesinin gerekçesinde ise mahkeme kararı olan ihtiyati tedbirin, etkinliğinin sağlanması için tedbirin uygulanmasına engel olacak her türlü davranışın önüne geçilmesi gerektiği, içinde zor kullanma yetkisini barındıran bir mahkeme emri olan tedbirin gereğinin sağlanması ve mahkeme kararlarına saygının korunması için bir yaptırımının olması gerektiği gözetilerek tedbire aykırı davranışların cezaî sonucunun ayrıca düzenlendiği ifade edilmiştir. Cezayı uygulayacak mahkeme yönünden tereddütleri ortadan kaldırmak için maddede görevli ve yetkili mahkemenin de açık olarak düzenlendiği ifade edilmiştir. Bu madde ile disiplin hapsi kararının uygulamasında görevli ve yetkili mahkemenin, esas hakkında dava henüz açılmamış ise ihtiyati tedbir kararını veren mahkeme, esas hakkındaki dava açılmış ise bu davanın görüldüğü mahkemenin olduğu³⁶ belirtilerek yetkili ve görevli mahkeme açık olarak düzenlenmiş ve yargılama usulüne ilişkin bir husus daha açıklığa kavuşturulmuştur. İhtiyati tedbir kararına muhalefet halinde de öngörülen disiplin hapsinin CMK'nın 2/1.I. maddesinde düzenlenen disiplin hapsi olduğunu söylemek gerekmektedir³⁷. Kanımızca HMK'nın 151. ve 253. maddelerinde de yetkili ve görevli mahkeme hususunda muğlak bir durum söz konusu değildir, bu hükümlerde yetkili ve görevli mahkeme duruşmayı icra eden mahkeme ve tanığı dinleyen mahkemedir. Bu mahkemenin mutlaka esas davayı gören mahkeme olması zorunlu değildir zira duruşma yapılması veya tanık dinlenmesi işlemi HMK'nın 172, 197, 236, 289, 320, 354. maddelerinde açık olarak belirtildiği üzere istinabe mahkemesinde yapılabilecek ve bu durumda disiplin hapsine istinabe mahkemesi tarafından karar verilebilecektir.

³⁵ Kuru, Baki, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Legal Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2015, s.305. , Aksi görüş için; Yılmaz, Ejder,s.1163.

³⁶ Yılmaz, s.1654.

³⁷ Kuru, s:506, Kuru hem tanıklık ile bir önceki dipnota ilişkin ilgili kısımda hem de bu kısımda "İhtiyati tedbir kararının uyulmasına ilişkin emre uymayan veya tedbir kararına aykırı davranan kimse, disiplin hapsi (CMK 2/1) ile cezalandırılır" ifadesini kullanarak disiplin hapsinin CMK'nın 2/1 maddesinde düzenlendiğini ifade etmiştir.

Tüm bu karşılaştırmalar göz önüne alındığında HMK'da düzenlenen disiplin hapsinin madde gerekçelerinde açık olarak belirtildiği ve yine Kanunun 446. maddesinde disiplin para cezasının tanımlamasından da anlaşıldığı üzere 5271 sayılı CMK'nın 2/1-l. maddesinde düzenlenen kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adlî sicil kayıtlarına geçirilmeyen yine CMK'nın 267. ve devamı maddelerinde düzenlenen itiraz kanun yoluna tabi hapsi ifade ettiğini söylemek gerekir. Madde gerekçelerine yansıyan kanun koyucunun iradesinden ve HUMK'un 113/A, 150. ve 271. maddelerinde 1711 ve 5728 sayılı Yasalarla yapılan değişiklik gerekçeleri ve maddelerin değişim yönünden hüküm altına alınan hapsin; disiplin hapsi olduğu ve CMK'da düzenlenen disiplin hapsi ile aynı nitelikteki müeyyideyi ifade ettiği görülmektedir.

2.HUKUK MUHAKE MELERİ KANUNUNDA ÖNGÖRÜLEN DİSİPLİN HAPSİ CEZASINA İLİŞKİN EKSİK BIRAKILAN HÜKÜMLER

Birinci bölümde tespiti yapıldığı üzere HMK'daki disiplin hapsinin CMK'da ifadesini bulan disiplin hapsi olarak kabul nedeniyle CMK'da disiplin hapsine ilişkin eksik hükümlerin de belirlenmesi gerekmektedir.

5271 sayılı CMK'nın 2/1.l maddesinde disiplin hapsi;

-Kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen,

- Seçenek yaptırımlara çevrilemeyen,
- Önödeme uygulanamayan,
- Tekerrüre esas olmayan,
- Şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan,
- Ertelenemeyen,
- Adlî sicil kayıtlarına geçirilmeyen,

hpsi ifade etmektedir. CMK'nın 2. maddesinde disiplin hpsinin tanımlamasının yapılması yerine sonuçlarına yer verilmiştir³⁸.5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 17. maddesi gereğince disiplin hpsine mahkum olanlar hakkında infazın ertelenmesinin istenemeyeceği de görülmektedir³⁹. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza

³⁸ Özgenç, s.690, Kılıçparlar, Zeliha, **Tazyik Hpsisi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Temmuz 2016, s.8.

³⁹ Disiplin hpsine mahkum olanlar hakkında 5275 sayılı Kanunun 110. maddesi gereğince özel infaz usullerinin uygulanamayacağı hususunda; Çolak, Haluk/ Altun, Uğurtan, *Ceza Muhakemesinde Haksızlık Oluşturan Fiil Karşılığı Uygulanan Özel Bir Yaptırım Türü Olarak*

ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 193. maddesi gereğince; disiplin hapsinin Cumhuriyet başsavcılığınca infaz edileceği⁴⁰; disiplin hapsine mahsus deftere kaydedileceği hüküm altına alınmıştır. Anılan maddeye göre; disiplin hapsi cezasının infazı amacıyla, on gün içinde Cumhuriyet başsavcılığına gelmesi için hükümlüye çağrı belgesi gönderilir. Bu süre içinde hükümlünün gelmemesi veya kaçması halinde yakalama emri düzenlenir. İlgilinin bu adreste bulunamaması halinde karar, yargı çevresi dışındaki o yer Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir, Kanun hükümlerine göre disiplin hapsi, kaldırılmadığı veya düşürülmediği takdirde kurumda yerine getirilir. Disiplin hapsi kararları için kurumda ayrı bir kayıt tutulur. Disiplin hapsi ve tazyik hapsi kararları, tekröre esas olmaz, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz ve adli sicil kayıtlarına işlenmez.

CMK'nın 2. maddesinde yer verilen tanımda her ne kadar disiplin hapsinin seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekröre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen hapsi ifade ettiği belirtilmemiş ise de yine CMK'nun yürürlük tarihi olan 1 Haziran 2005 tarihinden sonra 231. maddesine 6/12/2006 tarih ve 5560 sayılı Kanununun 23. maddesi ile eklenen 5. fıkra gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilip verilemeyeceği hususunda herhangi bir açıklık yoktur.

Birinci bölümde de belirtildiği üzere HMK'da düzenlenen disiplin hapsine ilişkin hükümlerde Kanununun 446. maddesi ve disiplin hapsine ilişkin madde gerekçelerinde belirtilen CMK'da uygulanan disiplin hapsine ilişkin hükümlerin geçerli olacağına ilişkin tereddütlerin bulunması nedeniyle öncelikle kanunda disiplin hapsinin niteliğine ilişkin hükmün bulunmadığını söylemek mümkündür. Madde gerekçeleri ve HMK'nın 446. maddesi dikkate alınarak disiplin hapsi için CMK'nın 2/1.1 maddesinin ve bu maddenin CMK'daki ilk uygulaması olan 60. maddenin son fıkrası gereği disiplin hapsine karşı kanun yolunun itiraz olduğu zımnen anlaşılmaktadır⁴¹. Ancak bu belirleme dahi CMK'nın disiplin hapsinin düzenlendiği 71, 124, 203. maddelerde de 60. maddeye atfı yapılması nedeniyle itiraz usulünün nasıl uygulanacağını tespitinde yorum ihtiyacı bulunmaktadır. Gerekçenin kanunun bir parçası olmayıp yorumlama açısından değer taşıması nedeniyle, HMK'daki disiplin hapsinin madde gerekçelerinde ifade edildiği şekilde CMK'daki disiplin hapsi olduğuna ilişkin açık bir hükmün bulunmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Disiplin ve Tazyik Hapsinin Hüküm ve Sonuçları, Adalet Dergisi,2007,Sa.27, s.9.

⁴⁰ Demirbaş, Timur, İnfaz Hukuku, Seçkin Yayınevi,4. Baskı, Ankara, Ekim 2015, s.305.

⁴¹ Çolak / Altun, s.9, Hukuk hakiminin disiplin tedbiri olarak verdiği kararların kesin olduğu, bunlara karşı kanun yoluna (üst mahkemeye) başvurulamayacağına ilişkin aksi görüşler için bkz. Türkmen, Ali, **Özel Hukuk Muhakeme Usûlü**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, Mayıs 2015, s.63. , Kuru/ Arslan / Yılmaz, s. 114.

HMK'da ve CMK'da disiplin hapsine ilişkin müeyyidenin uygulanmasında mahkemenin resen mi, şikayet veya ihbar üzerine mi harekete geçeceğine ilişkin bir hükmün bulunmadığı açıktır. Hakim ihtara rağmen mahkemenin düzenini bozan veya mahkeme huzurunda uygun olmayan söz söylemeye veya davranışta bulunmaya devam eden kimseye, kendisine sorulan sorulara cevap vermeyen veya yemin etmemekte direnen tanığa, yemin etmekten veya süresinde oy ve görüş bildirmekten kaçınan bilirkişiye karşı kendiliğinden yargılamaya ara verip bir disiplin hapsi kararı verebilecek midir yoksa tarafların şikayeti içerir irade beyanlarını mı bekleyecektir. Hakimın ihtiyati tedbir kararına muhalefet hali haricinde bizzat olayın içinde olması ve duruşma ve yargılama düzeninin bozulması nedeniyle, düzeni yeniden sağlamaya yönelik resen harekete geçeceğine söyleyebiliriz⁴². Ancak ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan veya tedbir kararına aykırı davranan kimseye karşı da derhal resen harekete geçilebileceğini söylemek pek mümkün olmayacaktır. Örneğin kıymetli evrakın iptali talebini içerir bir dava açıldığında, davanın devamı sırasında senedin kullanılması imkanı bulunması nedeniyle senedin kullanılmasını veya senedin devredilmesini ya da ifa talebiyle borçluya ibraz edilmesini önlemeye yönelik ihtiyati tedbir kararına⁴³ rağmen senedin kullanılması veya devredilmesi hallerinden hakimın haberdar olması halinde resen disiplin hapsine karar vermesi mümkün değildir. Bu durumda tarafların veya üçüncü kişilerin tedbire muhalefet edildiğini bildirmelerinin şikayet veya ihbar mı olarak değerlendirileceği hususunda hüküm bulunmamaktadır. Benzer şekilde ihtiyati tedbir kararına aykırı davranılması nedeniyle şikayetçi sıfatının kabul edilmesi halinde şikayetten vazgeçmenin veya katılma talebinde bulunmanın herhangi bir hüküm ifade edip etmediği de belirsizdir. Disiplin hapsini gerektiren suçların şikayete tabi olması halinde uzlaşma hükümlerine tabi olup olmayacağı yönünde de bir düzenleme bulunmamaktadır⁴⁴. Şikayet eden sıfatı ve dolayısıyla katılan sıfatının kabul edilmesi halinde mahkemenin verdiği karara karşı bu kişilerin itiraz hakkının bulunup bulunmadığı yönünde HMK'da ve CMK'da bir hüküm bulunmamaktadır.

HMK'nun 389. maddesinde ihtiyati tedbir kararına uymayan veya tedbir kararına aykırı davranan kimse hakkında disiplin hapsi vermeye yetkili ve görevli mahkeme belirlenmiştir buna göre; görevli ve yetkili mahkeme, esas hakkındaki dava henüz açılmamışsa, ihtiyati tedbir kararı veren mahkeme;

⁴² Disiplin hapsini gerektiren suçların, şikâyete bağlı olduğuna ilişkin karşı görüş için bkz. Çolak/ Altun, s.10

⁴³ Konuralp, Cengiz Serhat, **6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbirler**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2013, S. 2, s.227.

⁴⁴ Disiplin hapsini gerektiren suçların, şikâyete bağlı olduğu ancak uzlaşma hükümlerine tabi olmadığına ilişkin görüş için bkz. Çolak/ Altun, s.10.

esas hakkındaki dava açılmışsa, bu davanın görüldüğü mahkemedir⁴⁵. Ancak HMK'nın 151, 253. ve 269. maddelerinde ihtara rağmen mahkemenin düzenini bozan veya mahkeme huzurunda uygun olmayan bir söz söylemeye veya davranışta bulunmaya devam eden kimsenin, kendisine sorulan sorulara cevap vermeyen veya yemin etmemekte direnen tanığın, yemin etmekten veya süresinde oy ve görüş bildirmekten kaçınan bilirkişinin, ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan veya tedbir kararına aykırı davranan kimsenin sanki o yargılamayı yapan mahkeme tarafından disiplin hapsine mahkum edileceği düşünülse de; duruşma yapma, tanık dinleme ve bilirkişilik yaptırma işlemlerinin HMK'nun 197, 259, 289. ve 172. maddelerinde düzenlendiği üzere istinabe suretiyle yerine getirilmesi halinde istinabe talep eden mahkeme tarafından mı istinabe mahkemesi tarafından mı mahkumiyet kararı verileceği kanımızca belirli olsa da açık bir düzenleme bulunmadığından usul hükmü eksikliği bulunmaktadır. Bu konudaki tereddütün yorumla giderileceği muhakkaktır. Centel/Zafer de CMK'ya göre tanık ve bilirkişilerin yeminden ve tanıklık ve bilirkişilik yapmaktan çekinmeleri halinde disiplin hapsi kararı vermeye yetkili hakim; CMK'nın 60/2. maddesine göre naip ve istinabe olunan mahkeme ile soruşturma evresinde sulh ceza hakimi olduğunu ifade etmişler, yorum yolu ile davayı gören mahkemenin karar verebileceğini ve Cumhuriyet savcısının bu konuda karar veremeyeceğini belirtmişlerdir⁴⁶. Bu konudaki farklı yorumların önüne geçmek için açık bir kanuni düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır.

Disiplin hapsini gerektiren eylemlerin ortaya çıktığı andan itibaren bu hususa ilişkin yargılamanın HMK'nun 163-165. maddeleri arasında düzenlenen ön sorun veya bekletici sorun sayılıp sayılmayacağı, bu eylemlere ilişkin yargılamanın yürütülen yargılama ile birlikte aynı esas altında mı, ek karar ile mi yoksa yeni bir dava gibi ayrı esas dosyası veya değişik iş dosyası ile mi yapılacağı hususu da ayrı bir belirsizlik konusudur.

HMK'nın 389. maddesinde düzenlenen ihtiyati tedbir kararına muhalefet edenin disiplin hapsi ile cezalandırılmasına ilişkin hükümde tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan veya tedbir kararına aykırı davranan kimsenin eyleminin tespit edilmesi HMK'nın 151, 253. ve 269. maddelerine muhalefet edenlerin eylemlerinin tespit edilmesinden ve bu hususta karar verilmesinden daha zor olabilecektir. Örneğin usulsüz kesilen elektrik enerjisinin tedbiren açılmasına karar veren mahkemenin, tedbir kararına aykırı bir şekilde enerji verilmemesini tespit etmesi, yargılama sırasında

⁴⁵ Pekcanıtez, Hakan/ Atalay, Oğuz/ Özkes, Muhammet, **Medeni Usul Hukuku Temel Bilgiler**, Yetkin Yayınları, 8.Baskı, Ankara, 2015, s. 410-411.

⁴⁶ Centel, Nur/ Zafer, Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Basım Yayım Dağıtım, 12. Baskı, İstanbul, 2015, s.252 ve s.281.

hemen önünde cereyan eden diğer maddelerde sayılan haller kadar kolay olmayacaktır. Bu örnekte mahkemenin tarafların iddia ve savunmalarını tespit etmesi, tanık dinlemesi, mahallinde keşif yaparak açılmasına karar verilen elektriğin kullanıma sunulup sunulmadığı, kullanımın sağlamlasının sonrasında tekrar kapatılıp kapatılmadığının tespitinin bilirkişi marifeti ile yapılması gibi, bir yargılamanın asli faaliyetlerinin de yerine getirilmesi söz konusu olabilecektir. HMK'da ve de CMK'da disiplin hapsi kararı verilmeden önce delillerin tespitinde uygulanacak muhakeme hükümleri bulunmamaktadır.

Her ne kadar HMK'nın madde gerekçelerinde CMK'da hüküm altına alınan disiplin hapsine atıf yapılmış ise de disiplin hapsine konu eylemi gerçekleştiren kimseye, disiplin hapsi kararı verilmeden evvel Türk Silahlı Kuvvetleri personeli hakkında yürütülen disiplin soruşturmalarında dahi tanınan⁴⁷ savunma hakkı gibi şüpheli ve sanık haklarının tanınıp tanınmayacağı hususunda her hangi bir hüküm bulunmamaktadır. Anayasanın 36/1., taraf olduğumuz İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 11., İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddelerinde ifadesini bulan savunma hakkının kısıtlanması CMK'nın 289/1.h maddesine göre mutlak bozma sebebidir⁴⁸. Disiplin hapsine mahkum edilmesine karar verilen kişilere CMK'nın 147. maddesine göre yüklenen suçun anlatılması, müdafii seçme ve onun hukukî yardımından yararlanabilme, müdafinin ifade veya sorgusunda hazır bulunabilmesi, müdafii seçecek durumda olmadığı ve bir müdafii yardımından faydalanmak istediği takdirde, kendisine baro tarafından bir müdafii görevlendirilmesi, duruşmada hazır bulunma susma, tercümandan yararlanma⁴⁹, yakalanması halinde yakınlarından istediğine yakalandığının derhâl bildirilme, kanunî hak olarak yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmayabilme, şüpheden kurtulması için somut delillerin toplanmasını isteyebilme, kendisi aleyhine var olan şüphe nedenlerini ortadan kaldırma ve lehine olan hususları ileri sürme olanağının tanınması şeklindeki şüpheli veya sanık haklarının tanınıp tanınmayacağı belirli değildir. Yine bu hakların bulunduğuyla ilişkin bilgilendirmenin yapıp yapılmayacağı, CMK'nın 148. maddesindeki ifade alma ve sorguda yasak usullerin kullanılmasının sorgu veya savunmaya etkisinin nasıl olacağına ilişkin bir usul hükmü de bulunmamaktadır.

⁴⁷ Işıklar, Celal, **Barışta ve Savaşta Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu ve Yorumu**, Adalet Yayınevi, 1.Baskı, Ankara, 2015, s.992.

⁴⁸ Öztürk, Bahri/ Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Sırma, Özge/ Saygılar, Kurt, Yasemin F./ Özeydin, Özdem/ Alan, Akcan, Esra/ Erden, Efser, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık,9.Baskı, Ankara, 2015, s:153.

⁴⁹ Ünver, Yener/ Hakeri, Hakan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi,10.Baskı, Ankara, 2015, s.219.

Her ne kadar Pekcanıtez/Atalay/Özekes disiplin hapsine konu eylemin aynı zamanda suç oluşturması halinde failin en ağır olan ceza ile cezalandırılacağı⁵⁰ ifade etmiş iseler de HMK'da öngörülen disiplin hapsini gerektiren eylemlerin aynı zamanda suç oluşturması halinde failin disiplin hapsi ile mi yoksa TCK'da düzenlenen bir suç nedeniyle mi cezalandırılacağı ya da her iki yaptırıma aynı anda mı maruz kalacağı hususunda bu tarz yorum farklılıklarının önüne geçecek nitelikte hüküm bulunmadığından, Kanunda eksiklik bulunmaktadır.

Konuralp Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 06.12.2012 tarih ve E.2012/15887, K.2012/18734 sayılı kararına istinaden ihtiyati tedbir kararına muhalefet suçunda görevli ve yetkili kanun yolu merciinin her ne kadar Yargıtay⁵¹ olduğunu söylemekte ve Yargıtay 20. Hukuk Dairesi'nin 24/02/2014 gün 2014/1414 esas, 2014/2321 karar sayılı "Onama" ilamında da disiplin hapsi uygulamasına ilişkin mahkeme uygulaması esas yönünden incelenerek onanmış, 11. Hukuk Dairesi 28.11.2013 gün 2013/15970 esas 2013/21645 karar sayılı ilamında bu hususta incelemenin Yargıtay Büyük Genel Kurulu'nun 26/01/2013'de Resmi Gazete'de yayınlanan, 21/01/2013 gün ve 1 sayılı kararı gereğince Yargıtay 7. Ceza Dairesi'ne ait olduğu belirtilmiş⁵² ise de disiplin hapsine karşı başvurulabilecek kanun yolunun HMK'nın madde gerekçelerinde yapılan atıflar nedeniyle ve 19. Ceza Dairesinin 05.11.2015 gün 2015/17158 esas ve 2015/6673 karar sayılı ilamında doğru olarak belirtildiği şekilde⁵³ CMK'nın 267. ve devamı maddelerinde düzenlenen itiraz kanun yolu olduğunu düşünmekteyiz. Mahkeme veya hakim kararlarına karşı kanun yolu kural olarak istinaf ve temyiz ise de; kanunun açık olarak gösterdiği hallerde mahkeme ve

⁵⁰ Pekcanıtez, Hakan/ Atalay, Oğuz/ Özekes, Muhammet, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 3.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s.633.

⁵¹ Konuralp, s.261, Her ne kadar burada Konuralp disiplin hapsi kararlarına karşı kanun yoluna başvurulması durumunda kanun yolu incelemesinin Yargıtay hukuk dairelerince yapıldığını belirtmiş ise de anılan Yargıtay 4. HD 06.12.2012 tarih ve E.2012/15887, K.2012/18734 sayılı kararının metninden de görüleceği üzere eylem HMK'nın yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden önce 13.01.2011 suç tarihli olaya ilişkindir ve yine karar içeriğindeki "Şu durumda, olay tarihine ve ihtiyati tedbir kararına aykırı eylemin gerçekleştirildiği tespit edilen tarihe göre, bu konuda görevli mahkeme 1086 sayılı HUMK 113/A maddesi uyarınca Sulh Ceza Mahkemesi'dir." ifadesinde de suçun HMK'nın 398. maddesine göre değil HUMK'nın 113/A maddesine göre tanımlandığı anlaşılmaktadır.

⁵² Yargıtay karar sorgulama ekranı için <http://digerlb.uyap.gov.tr.>, Erişim Tarihi 30.06.2016.

⁵³ 19. Ceza Dairesi 05.11.2015 gün 2015/17158 esas ve 2015/6673 karar sayılı ilamında "Yerel Mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, başvurunun süresi ve kararın niteliği ile suç tarihine göre dosya incelendi, gereği görüşülüp düşünüldü: Davalılar hakkında verilen "disiplin cezasına hükmedilmesi talebinin reddine" ilişkin kararın, CMK'nın 223. maddesinde öngörülen kararlardan olmadığından, temyizinin mümkün bulunmadığı, bu karara karşı yapılan itirazların ise, CMK'nın 264-268. maddeleri gereğince mahallinde sonuçlandırılması gerektiğinden, dosyanın incelenmeksizin mahalline iade edilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na TEVDİİNE, " karar vermiştir. Yargıtay karar sorgulama ekranı için <http://digerlb.uyap.gov.tr.>, Erişim Tarihi 30.06.2016.

hakim kararlarına karşı hem hukuksal hem maddi yönden denetimini içeren kanun yolu itiraz⁵⁴ kanun yoludur⁵⁵. CMK'nın 60/son maddesinde disiplin hapsi kararına itiraz edilebileceği hüküm altına alınarak disiplin hapsine karşı CMK'nın 267 ve devamı maddelerinde düzenlenen itiraz yoluna başvurulabileceği açık olarak belirtilmiştir. Ancak CMK'nın 268. maddesinin üçüncü fıkrasının (a), (b), (c), (d) ve e bentlerinde düzenlenen;

Sulh ceza hâkimliği kararlarına yapılan itirazların incelenmesi, o yerde birden fazla sulh ceza hâkimliğinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen hâkimliğe; son numaralı hâkimlik için bir numaralı hâkimliğe; ağır ceza mahkemesinin bulunmadığı yerlerde tek sulh ceza hâkimliği varsa, yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine; ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerlerde tek sulh ceza hâkimliği varsa, en yakın ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine aittir.

İtiraz üzerine ilk defa sulh ceza hâkimliği tarafından verilen tutuklama kararlarına itiraz edilmesi durumunda da (a) bendindeki usul uygulanır. Ancak, ilk tutuklama talebini reddeden sulh ceza hâkimliği, tutuklama kararını itiraz mercii olarak inceleyemez.

Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen kararlara yapılacak itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesine ve bu mahkeme ile başkanı tarafından verilen kararlar hakkındaki itirazların incelenmesi, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine aittir.

Naip hâkim kararlarına yapılacak itirazların incelenmesi, mensup oldukları ağır ceza mahkemesi başkanına, istinabe olunan mahkeme kararlarına karşı yukarıdaki bentlerde belirtilen esaslara göre buldukları yerdeki mahkeme başkanı veya mahkemeye aittir.

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararları ile Yargıtay ceza dairelerinin esas mahkeme olarak baktıkları davalarda verdikleri kararlara yapılan itirazlarda; üyenin kararını görevli olduğu dairesinin başkanı, daire başkanı ile ceza dairesinin kararını numara itibarıyla izleyen ceza dairesi; son numaralı daire söz konusu ise birinci ceza dairesi inceler.”

⁵⁴ Ünver / Hakeri, s. 850-851.

⁵⁵ Şahin, Cumhuriyet/ Göktürk, Neslihan, **Ceza Muhakemesi Hukuku II**, Seçkin Yayınevi, 4.Bası, Ankara, 2015, s. 241.

hükümlerindeki ceza daireleri ve mahkemelerinin, hukuk daire ve mahkemelerine karşılık gelen mahkemelerin hangileri olduğu hususu belirli değildir. Şöyle ki; ceza mahkemelerindeki sulh, asliye, ağır ceza ayrımlarının, hukuk mahkemelerindeki sadece sulh ve asliye hukuk mahkemelerinin bulunması karşısında denk mahkemelerin nasıl tespit edileceği konularında tereddüt ve usul hükmü eksikliği bulunduğunu da söylemek mümkündür. Yine CMK'nın 270. maddesinde itiraz incelemesi neticesinde verilen kararın Cumhuriyet Savcısına da bildirilebileceği, 271. maddesinde itiraz incelemesinin duruşmalı yapılması halinde Cumhuriyet Savcısının dinlenebileceğine ilişkin hükümlerin hukuk mahkemelerindeki yargılamalarda Cumhuriyet Savcısının yer almaması nedeniyle uygulanabilirliği konusunda tereddütlerin oluşacağı da açıktır.

Yine itiraz üzerine verilen kararların kesin olduğu yönünde CMK'nın 271/4. maddesindeki düzenleme karşısında bu kararlara karşı HMK'nın veya CMK'nın olağanüstü kanun yollarından hangisine başvurulacağı, bu olağanüstü kanun yolunun hukuki sonuçlarının ne olacağına ilişkin usul hükmü eksiklikleri bulunmaktadır. Şöyle ki CMK'nın 309. ve 310. maddelerinde düzenlenen Kanun yararına bozma yolunun geçerli olacağına kabul edilmesi halinde kanun yararına bozma yoluna gidebilecek mercilerin ve kanun yararına bozma nedenlerinin farklı olmasına ayrıca kanun yararına bozma kararının ilk derece mahkemesinin kararına etkili olmasına rağmen HMK'nın 363. maddesinde düzenlenen kanun yararına temyiz kabul edilmesi halinde, kanun yararına temyiz yoluna gidebilecek merciler ve kanun yararına temyiz nedenlerinin farklı olması ayrıca kanun yararına bozma kararının ilk derece mahkemesinin kararına etkili olmaması, resmi gazetede yayımlanması gibi farklılıkların ortaya çıkacağı açık iken bu hususa ilişkin Kanunda hüküm bulunmamasının *önemli bir* eksiklik olduğu söylenmelidir.

HMK'nın 446. maddesi gereğince disiplin para cezalarının, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak disiplin hapsinin nasıl infaz edileceği hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Madde gerekçelerinde yapılan atf gereği CMK'nın disiplin hapsine ilişkin hükümleri uygulansa dahi ancak yorum yolu ile HMK gereği verilen disiplin hapsinin Cumhuriyet Savcılığı aracılığı ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun gereğince infaz edileceği ortaya çıkmaktadır. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün "Disiplin hapsi ve tazyik hapsi kararlarının infazı" kenar başlıklı 193'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre disiplin hapsi infaz edilecektir⁵⁶. HMK'nın 446. maddesi gereği disiplin para cezasının 5272 sayılı Kanununun 106. maddesinden farklı olarak

⁵⁶ Çolak/ Altun, s.38.

6183 sayılı Kanun gereği tahsil edileceği ayrıca belirtildiğinden disiplin hapsi için de infaz usulünün net olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Yine disiplin hapsine konu eylemler nedeniyle dava zamanaşımı sürelerine ilişkin bir süre öngörülmemiştir⁵⁷. Türk Ceza Kanununda hapis cezasını gerektiren suçlar nedeniyle kanuni tanımdaki hapis cezası sürelerine göre dava zamanaşımı süreleri belirlenmiş iken disiplin hapsine ilişkin suçlar nedeniyle zamanaşımı süresi belirlenmemesi de başka bir eksikliğe ve uygulama farklılıklarına yol açabilecektir. Dava zamanaşımı süreleri gibi ceza zamanaşımına ilişkin de disiplin hapsi için bir zamanaşımı süresinin belirlenmediği de açıktır.

SONUÇ YERİNE: HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNUNDA YER ALAN DİSİPLİN HAPSİNE İLİŞKİN EKSİK BIRAKILAN HUSUSLARA DAİR ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Öncelikle HMK'da öngörülen disiplin hapsinin CMK'da düzenleme altına alınan disiplin hapsi olduğuna ilişkin bir atf maddesinin madde gerekçelerine değil de madde metnine işlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Sonrasında HMK'da ifade edilen disiplin hapsini gerektiren eylemler üzerine mahkeme tarafından resen mi HMK'nın 24. maddesinde düzenlenen tasarruf ilkesi gereği şikayet üzerine mi harekete geçileceğine ilişkin madde metinlerine ifade eklemesi yapılması faydalı olacaktır. Disiplin hapsine konu eylemler nedeniyle yapılacak yargılamanın, yeni bir yargılama konusu mu, aynı yargılama içinde ön sorun, bekletici sorun mu olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Disiplin hapsini gerektirir eylemin esas dava ile birlikte mi değişik iş şeklinde mi, duruşma yapılarak mı veya yapılmadan mı karara bağlanacağı belirlenmelidir. Yapılacak yargılamanın tarafların huzurunda mı, savunma tespit edilip edilmeden mi yapılacağı ve delil toplama ile delil takdirinin nasıl yapılacağı belirlendiği yargılama usulünün tespit edilerek yeni düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Yine HMK'da öngörülen disiplin hapsini gerektirir eylemlerin aynı zamanda suç oluşturması halinde tanık, bilirkişi, taraf veya üçüncü kişi hakkında disiplin hpsinin yanında ayrıca suç nedeniyle ceza verilip verilmeyeceği, en ağır olan yaptırımın mı yoksa her iki yaptırımın mı uygulanacağı hususlarında madde metinlerine ekleme yapılması gerekmektedir. Ayrıca verilen disiplin hpsine konu disiplin bozucu eylemden vazgeçilmesi halinde bu cezanın kaldırılıp kaldırılmayacağı hususunun da CMK'da olduğu şekilde açık olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Disiplin hpsisi kararına karşı kanun yolunun, süresinin, olağan üstü kanun yolunun ne olduğu, kanun yoluna başvurunun kararın infazına etkisinin ne olacağına ilişkin açık düzenleme yapılmalıdır. Disiplini sağlamaya yönelik tedbirlerin acil olarak

⁵⁷ Özgenç,s.690.

alınması gerekmesi nedeniyle kanun yolu merciinin yapacağı incelemenin nasıl olacağına ilişkin açık düzenlemelere yer verilmelidir. Disiplin hapsine ilişkin kararların nasıl infaz edileceği ve özellikle hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanıp uygulanmayacağı hususunun da açık olarak Kanunda ifadesini bulması gerekmektedir. Disiplin hapsine ilişkin suçlar nedeniyle dava ve ceza zamanaşımına ilişkin İcra ve İflas Kanununun 354. maddesine benzer nitelikte bir hüküm ihdas edilmelidir.

KAYNAKÇA

CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Basım Yayım Dağıtımcılık,12.Baskı, İstanbul, 2015

CİHAN, Erol/ YENİSEY, Feridun, *Non Bis İn İdem İlkesi*, Çetin ÖZEK Armağanı, 1. Bası, İstanbul, 2004

ÇOLAK, Haluk/ ALTUN, Uğurtan, *Ceza Muhakemesinde Haksızlık Oluşturan Fiil Karşılığı Uygulanan Özel Bir Yaptırım Türü Olarak Disiplin ve Tazyik Hapsinin Hüküm ve Sonuçları*, Adalet Dergisi, Ocak 2007, Sa.27

DEMİRBAŞ, Timur, İnfaz Hukuku, Seçkin Yayınevi,4. Baskı, Ankara, Ekim 2015

ERMENEK, İbrahim; "İcra ve İflâs Kanunu'nda Öngörülen Cezaî Hükümler Bakımından Ne Bis İn İdem İlkesinin Uygulama Alanı", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S.19, Ekim 2014

GÖZLER, Kemal, Hukuka Giriş, Ekin Yayınları, 11. Baskı, Bursa, Ağustos 2014

HAFIZOĞULLARI, Zeki/ ÖZEN, Muharrem, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, US-A Yayıncılık,1.Baskı, Ankara, 2010

İŞIKLAR, Celal, Barışta ve Savaşta Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu ve Yorumu, Adalet Yayınevi, 1.Baskı, Ankara, 2015

KILIÇPARLAR, Zeliha, Tazyik Hapsi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Temmuz 2016

KOCA, Mahmut/ ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 8.Baskı, Ankara, 2015

KONURALP, Cengiz Serhat, "6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbirler", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, S. 2, 2013

KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Demir-Demir, 6. Baskı, İstanbul, 2001

KURU, Baki, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Legal Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2015

KURU, Baki/ ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, 25. Baskı, Ankara, 2014

ÖZBEK, Veli Özer/ KANBUR, Mehmet Nihat/ DOĞAN, Koray/ BACAKSIZ, Pınar/ TEPE, İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, 7. Baskı, Ankara, 2015

ÖZEN, Mustafa, “*Non Bis In Idem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIV, Y. Sa. 1, 2010

ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler (Gazi Şerhi), Adalet Bakanlığı Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu Matbaası, 3. Baskı, Ankara, 2007

ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 7. Baskı, Ankara, 2012

ÖZTEK, Selçuk, “İsviçre Medeni Usul Kanununun İhtiyati Tedbirler Konusundaki Düzenlemesine Genel Bir Bakış”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 2, 2013

ÖZTÜRK, Bahri/ TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mustafa Ruhan/ SIRMA, Özge/ SAYGILAR, KURT, Yasemin F./ ÖZAYDIN, Özdem/ ALAN, AKCAN, Esra/ ERDEN, Efsar, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, Ankara, 2015

PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ ÖZEKES, Muhammet, Medeni Usul Hukuku Temel Bilgiler, Yetkin Yayınları, 8. Baskı, Ankara, 2015

PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ ÖZEKES, Muhammet, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2015

ŞAHİN, Cumhur/ GÖKTÜRK, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, Seçkin Yayınevi, 4. Bası, Ankara, 2015

TOROSLU, Nevzat/ TOROSLU, Haluk, Ceza Hukuku, Savaş Yayınevi, 22. Bası, Ankara, Şubat 2016

TURAN, Hüseyin, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Uygulanması, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2012

TÜRKMEN, Ali, Özel Hukuk Muhakeme **Usûlü**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, Mayıs 2015

ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 10. Baskı, Ankara, 2015

YILMAZ, Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Yetkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2012

YENİSEY, Feridun/ NUHOĞLU, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara, 2015

YERDELEN,Erdal, Yaptırım Olarak Devletin Mülkiyet Hakkına Müdahalesi (Müsadere-Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi, Karamaoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Karaman, 2010,www.tez2.yok.gov.tr

YURTCAN, Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, Beta Yayıncılık, 12. Baskı, İstanbul, 2007

ZAFER, Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, Beta Basın Yayın Dağıtım, 2. Baskı, İstanbul, 2011

İsviçre Medeni Usul Kanunu için bkz. <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20061121/201407010000/272.pdf> (Erişim Tarihi 20.12.2015)

İsviçre Ceza Kanunu için bkz <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201501010000/311.0.pdf> (Erişim Tarihi 20.12.2015)

Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 03.12.2015)

Yargıtay karar sorgulama ekranı için <http://digerlb.uyap.gov.tr>, (Erişim Tarihi 30.06.2016)

